

MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR UYG'UNLIGINING JAMIYAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI

Xoliqova Zarifa

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti

Universiteti o'zbek tili ta'limi fakulteti sotsiologiya yo'nalishi

2-bosqich talabasi

zarifakholikova01@gmail.com

Annotatsiya: "Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligining jamiyat boshqaruvidagi ahamiyati" mavzusida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning jamiyat boshqaruvidagi rolini o'rganadi. U milliy an'ana va madaniyatlar asosidagi qadriyatlar bilan umuminsoniy huquq, erkinlik, tenglik kabi qadriyatlarning uyg'unligini tahlil qilib, bu integratsiyaning jamiyatning barqaror rivojlanishiga qanday ta'sir qilishi ko'rsatiladi. Maqola, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni samarali integratsiya qilishning muhim tamoyillarini aniqlaydi.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, jamiyat boshqaruvi, uyg'unlik, davlat siyosati, qonunchilik, barqaror rivojlanish, erkinlik, tenglik, integratsiya.

Kirish. Jamiyat boshqaruvi, davlat siyosati va xalqaro munosabatlar kabi sohalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlik katta ahamiyatga ega. Milliy qadriyatlar har bir mamlakatning tarixiy, madaniy, diniy va ijtimoiy xususiyatlaridan kelib chiqib shakllanadi, ular o'z xalqi uchun muhim bo'lgan prinsiplar va e'tiqodlarni ifodalaydi. Boshqa tomondan, umuminsoniy qadriyatlar butun insoniyat uchun umumiy bo'lib, inson huquqlari, adolat, tenglik, erkinlik kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi. Bu qadriyatlar xalqaro hamkorlik, tinchlik va barqaror rivojlanishning asosiy poydevori hisoblanadi.

Bugungi kunda global miqyosda yuzaga kelayotgan turli ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy muammolar milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashni yanada dolzarb qilib qo'ymoqda. Mamlakatlar o'z milliy qadriyatlarini saqlab qolish bilan birga, xalqaro hamjamiyatning umuminsoniy qadriyatlari bilan hamohang ish ko'rishlari zarur. Bunday uyg'unlik jamiyat boshqaruvida barqarorlikni, ijtimoiy adolatni, erkinlikni va tinchlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Metod va materiallar: Maqolada analitik va sintetik metodlar qo'llanilgan. Materiallar sifatida ilmiy tadqiqotlar, huquqiy manbalar va xalqaro tajriba tahlil qilingan.

Muhokama va natijalar: 1. *Milliy qadriyatlar va umuminsoniy qadriyatlarning ta'rifi:* Milliy va umuminsoniy qadriyatlar, o'zaro farqlanib, jamiyatlarning madaniy, siyosiy va ijtimoiy hayotida muhim rol o'ynaydi. Ushbu qadriyatlar tizimi xalqning o'ziga xos tarixiy tajribasiga, madaniy merosiga, ijtimoiy tuzumiga, shuningdek, butun insoniyatga taalluqli bo'lgan umumiy prinsiplar va e'tiqodlarga asoslanadi. Milliy qadriyatlar va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanat jamiyat barqarorligini, ijtimoiy adolatni va tinchlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Milliy qadriyatlar - bu har bir millatning tarixiy, madaniy, diniy va etnik an'analari asosida shakllangan tamoyillar va e'tiqodlar tizimidir. Ular o'sha xalqning o'ziga xosligini, madaniyatini, tilini, urf-odatlarini, diniy e'tiqodlarini va turmush tarzini ifodalaydi. Milliy qadriyatlar xalqning o'zligini saqlab qolishi, ijtimoiy birlikni mustahkamlashda va kelajak avlodlarga madaniy merosni yetkazishda katta ahamiyatga ega¹.

Milliy qadriyatlar asosan quyidagi omillarga asoslanadi

Tarixiy meros: Millatning uzoq o'tmishi, yirik tarixiy shaxslar va hodisalar, urushlar va inqiloblar, milliy ozodlik kurashlari.

Madaniyat: Millatning san'ati, adabiyoti, musiqa va raqs, arxitekturasini, kulinariya, va boshqa madaniy boyliklari.

Din va e'tiqod: Millatning diniy e'tiqodi, diniy bayramlar va marosimlar, e'tiqodning kundalik hayotdagi o'rni.

Urf-odatlar va an'analar: Oilaviy va ijtimoiy munosabatlar, mehnat va dam olish odatlari, bayramlar va tadbirlar².

Milliy qadriyatlar jamiyatni birlashtirish, millatning o'zini anglashini mustahkamlash va uning taraqqiyotini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Biroq, milliy qadriyatlar ba'zan global miqyosdagi umuminsoniy qadriyatlar bilan ziddiyatga kirishi mumkin. Shuning uchun, milliy qadriyatlarni hurmat qilish bilan birga, global qadriyatlarni qabul qilish ham muhimdir.

2. *Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning jamiyat boshqaruvida roli.*

I. Milliy qadriyatlar va jamiyat boshqaruvi

Milliy qadriyatlar, o'z millatining tarixiy, madaniy va diniy an'analari asosida shakllangan tamoyillarni o'z ichiga oladi. Ular xalqning o'ziga xosligini saqlab qolishi, ijtimoiy birlikni mustahkamlash va kelajak avlodlarga madaniy merosni yetkazishda katta ahamiyatga ega.

1. Milliy qadriyatlar va identifikatsiya

¹ Maxmudov, O. (2020). Milliy qadriyatlar va globalizatsiya.

² Giddens, A. (2009). Sosial nazariya: Ijtimoiy tizimlar va ularning boshqaruvi.

Milliy qadriyatlar jamiyatning o'zlik va identifikatsiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'ziga xos til, madaniyat, tarix va urf-odatlar millatni birlashtirish va barqarorlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Masalan, milliy bayramlar, davlat madhiyalari va madaniy tadbirlar millatning birligini mustahkamlashga yordam beradi. Milliy qadriyatlar jamiyatning uyg'un va to'laqonli rivojlanishi uchun zarur bo'lgan asoslarni yaratadi³.

2. Milliy qadriyatlarning siyosiy boshqaruvga ta'siri⁴

Milliy qadriyatlar siyosiy boshqaruvda ham o'z aksini topadi. Milliy qadriyatlar siyosatdagi asosiy prinsiplarni, shu jumladan, fuqarolikni, inson huquqlarini va adolatni belgilaydi. Har bir mamlakatda milliy qadriyatlar siyosiy qarorlarni qabul qilishda ko'pincha asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Masalan, milliy qadriyatlar asosida tuzilgan qonunlar va normativ hujjatlar, shuningdek, davlat boshqaruvining davlat organlari va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlar boshqarilmoqda.

3. Milliy qadriyatlar va ijtimoiy barqarorlik;

Milliy qadriyatlar jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Milliy qadriyatlar ijtimoiy tizimni boshqarish, fuqarolarni o'z milliy identifikatsiyasiga xos tarzda birlashtirish, ijtimoiy adolatni ta'minlashga yordam beradi. O'zaro hurmat, bir-biriga bo'lgan ishonch va umumiy manfaatlarga asoslangan ijtimoiy tuzum milliy qadriyatlarga asoslanadi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar ayrim holatlarda ba'zi ijtimoiy guruhlar o'rtasida nizo va ziddiyatlarni keltirib chiqarishi mumkin⁵.

3. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar murakkab va ko'p qirrali masala bo'lib, ularni tahlil qilish jamiyatlarning ijtimoiy, siyosiy va madaniy tizimlarini tushunishga yordam beradi. Quyida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'xshashliklari va farqlari haqida batafsil ma'lumot beraman.

I. Milliy qadriyatlar va umuminsoniy qadriyatlar: Ta'riflar

1. Milliy qadriyatlar bir xalqning tarixiy, madaniy, diniy va ijtimoiy an'analarga asoslangan tamoyillarni ifodalaydi. Bu qadriyatlar xalqning o'zligini, madaniyatini, tili va urf-odatlarini saqlashga yordam beradi. Milliy qadriyatlar har bir millatning o'ziga xos xususiyatlarini, ularning tarixiy rivojlanishini va jamiyatdagi umumiy hayotni tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

³ Huntington, S. P. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster

⁴ Norris, P., & Inglehart, R. (2004). Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide.

⁵ Cornell University Press. Ushbu asarda umuminsoniy qadriyatlarning inson huquqlari va ularning siyosiy boshqaruvdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

2. Umuminsoniy qadriyatlar barcha insoniyat uchun umumiy va ulkan ahamiyatga ega bo'lgan tamoyillardir. Inson huquqlari, tenglik, erkinlik, adolat, boshqalarni hurmat qilish kabi qadriyatlar umuminsoniy qadriyatlarning asosini tashkil etadi. Bu qadriyatlar xalqaro miqyosda qabul qilingan va barcha odamlar uchun bir xil huquqlarni kafolatlashga qaratilgan.

II. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'xshashliklari

1. Inson huquqlari va adolat

Har ikkala qadriyatlar tizimi ham adolat va inson huquqlariga katta e'tibor beradi.

Milliy qadriyatlar o'z millatining huquqlarini himoya qilishni maqsad qilsa, umuminsoniy qadriyatlar insonning barcha huquqlarini, shu jumladan tenglik, erkinlik va xavfsizlikni ta'minlashga yo'naltirilgan. Ikki tizim ham ijtimoiy adolatni ta'minlashga intiladi⁶.

2. Odamning hurmati va insoniy qadr-qimmati

Umuminsoniy qadriyatlar barcha insonlar o'z huquqlarini hurmat qilishini ta'minlashga intiladi, bu esa milliy qadriyatlarning ham asosiy qismi hisoblanadi. Har bir millatning o'z qadriyatlari ham, umuminsoniy qadriyatlar kabi, odamning qadr-qimmatini hurmat qilishni ta'minlashga yo'naltirilgan.

3. Ijtimoiy tinchlik va barqarorlik

Ikkala qadriyat tizimi ham jamiyatdagi tinchlik va barqarorlikni ta'minlashga harakat qiladi. Milliy qadriyatlar o'z millatining ijtimoiy barqarorligini saqlashni maqsad qilsa, umuminsoniy qadriyatlar global miqyosda tinchlik va xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan.

III. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning farqlari

1. Mahalliy va global miqyosdagi qarashlar

Milliy qadriyatlar odatda ma'lum bir xalq yoki millatning o'ziga xos qadriyatlari asosida shakllanadi. Ular o'z xalqining madaniyati, diniy e'tiqodlari, tiliga va urf-odatlariga mos keladi. Milliy qadriyatlar davlat chegaralari doirasida amal qiladi⁷.

2. Diniy va sekulyar tafovutlar

Milliy qadriyatlar ko'pincha bir millatning diniy e'tiqodlari bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Masalan, ko'p mamlakatlarda diniy qadriyatlar milliy qadriyatlarning tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Milliy qadriyatlar, shuningdek, o'z millatining diniy an'analari va ritlarini saqlashga qaratilgan bo'lishi mumkin.

3. Madaniy o'ziga xoslik va universallik

⁶ Huntington, S. P. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster.

⁷ Norris, P., & Inglehart, R. (2004). Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide.

Миллий qadriyatlar bir xalqning madaniyatiga xos bo'lib, o'ziga xos an'analar, tarix va urf-odatlar bilan chambarchas bog'liqdir. Ular xalqning ajralmas qismi sifatida, ijtimoiy va siyosiy tizimlarida katta o'rin tutadi.

Xulosa: Milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlik jamiyat boshqaruvida barqarorlik, ijtimoiy adolat va tinchlikni ta'minlashga yordam beradi. Milliy qadriyatlar xalqning o'ziga xosligini saqlab qolishda, umuminsoniy qadriyatlar esa barcha insonlarning huquq va erkinliklarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni topish jamiyatning taraqqiyoti va kelajagi uchun zarurdir.

Миллий va umuminsoniy qadriyatlar jamiyat boshqaruvida o'zaro aloqada bo'lib, jamiyatning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Milliy qadriyatlar o'z millatining tarixiy va madaniy merosini saqlab qolish va shakllantirishda zarur bo'lsa, umuminsoniy qadriyatlar barcha insonlar uchun tenglik, erkinlik va adolatni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlik jamiyat barqarorligini, ijtimoiy tinchlikni va global miqyosda hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Huntington, S. P. (1996). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster.
2. Norris, P., & Inglehart, R. (2004). Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Donnelly, J. (2003). Universal Human Rights in Theory and Practice. Ithaca, NY: Cornell University Press.
4. Sen, A. (2006). Identity and Violence: The Illusion of Destiny. New York: W.W. Norton & Company.
5. Parekh, B. (2000). Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory. Cambridge: Harvard University Press.
6. Rawls, J. (1999). The Law of Peoples. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Taylor, C. (1994). Multiculturalism and "The Politics of Recognition". Princeton: Princeton University Press.
8. Kymlicka, W. (1995). Multicultural Citizenship. Oxford: Oxford University Press.
9. Harris, J. (2002). Injustice and the Roots of Political Change. Oxford: Oxford University Press.
10. Beitz, C. (2009). The Idea of Human Rights. Oxford: Oxford University Press.